

ЛЕНИНЧИ ЁЗУ-БИЛЕ ЧУРТТААР, АЖЫЛДААР

БӨГҮНГҮ СМОЛЬНЫЙ

НАЙЫРАЛДЫҢ АЧЫЗЫ

Ленинградка мою мурунда
торбав-даа болузма, ол ба-
жыны мракта-на танып
казан мен — Смольный. Ону,
мен шыкш, чурукта болган
кинодан көргөн, номдан ном-
чан болган улустар дил-
казы кыж чөдө чалса: би-
чек сонгалары үш кыт
бикми, кызыл туу, чоң ач-
кылар, В. И. Ленинниң ту-
расаалы.

Смольный төгүтө Октяб-
рин социалист Улут револю-
циянын штаны, бөмбүр-
зекке эң баштай тургустунган
хосту куруенин лаарны бо-
луп кирген. Ол бүтү Влади-
мир Ильич Ленинниң адм. бч-
ле так тууду. Пролетарияттын
улут башчысынын төртү-
түнгөс хукуду бугуру тур-
ган болган, ону эки билип,
көргөн болган билген чүүлө-
рүннн угааныма скирпир
аларын оралдыкы турар.
Шынык-ла, мыла бажым бу-
рутуула — Ленинниң эки, Ле-
нинниң тынышы, Ленинниң
көрүп, тууду, кызыл турган
чүүлөрдү. Мындагы Смоль-
ный совет кижилерге, дече-
гейиң хосталгазга халык-
шылды кижилериниң эргим,
чоң болган үлөмүг.

Владимир Ильич Смольный-
га 1917 чылдын октябрь 24-
тун келжизинде келген. Оон
1918 чылдын март 10-ла чо-
раза. Ийе, 1918 чылдын март
10-ла. Ол хукуу — Совет ка-
зактын Петроградта Москва-
же көшкөн хукуу — эртен
айда бүтү күрт демгелзун
бис. Ам саяа көрүр — Ле-
ния Смольныйга 124 хонук
куртаа болган ажаллаан.
Ол 124 хонук — Коммунист
партиянын төгүтүгүн, тилкүн
революциянын болган. Ала-
куртун төгүтүгүн чугула че-
када. В. И. Ленинниң амы-
дыраалык болган ажал-
кызыл Смольныйга эртен ке-
лиң дегенниң революстук
шымчылдыгына байлак
дуржука болган.

Мурунда бай уктук өг-
дөлдөрүн кыстары өөрөнүр
иститут турган Смольныйге
ажылтын болган солдат де-
путаттары Петроград Сове-
ди 1917 чылдын августта Та-
врия ардуунадан көжүп келген.
Улаваанда болшевиктер пар-
тиянын Төп Комитет база
манайа келген. Ол-ла чылдын
октябрьда манайа чексепти
тура халыкшынын ажижик
штаны — Шерг-революст ко-
митет тургустунган. В. И. Ле-
ния баштаа болшевиктер
партиянын Төп Комитет
Октябрь революциянын тө-
сөктүгү тура халыкшынын
модон, бо Смольныйдан узур-
туу турган. Ол бүтү болан
кызыл, Николай Погодин,
«Болуш кыж» деп шы-
ныда болушкунар, манайа

Леня биле «Эштер, эштер,
мен Ленинни көрдүм!» деп
халып турар Шадриң сагы-
жыма кирди. Улут баштын-
чыны бадүтү, ажаз кижидең
ылгабзы, чолаз адырдыла-
зы шыкш мала көргүстүнгө.
Социалист революциянын
тиилдегизиниң түгү эң баштай
манайа көдүргөс. 1917 чыл-
дын октябрьдын 25-те (но-
ябрь 7-де) Владимир Ильич
Леня дегенниң кайгадылаа
дээр халыга чугаалаан: «Чу-
гулазын дугайылаа болше-
виктерниң үгүлүчү чугаала-
жы келген ажалдын бо-
гаш тараачын революция бо-
дараан-дыр».

Кижик төрөлгөсүнн төгү-
түгөс кажан-да көзүлбөз
болушкунар Смольныйга эң
баштай төртүтүп турган
ажылчынын болган Совет
казактын баштайы декрете-
ри — тайбын дугайылаа, че-
р дыймыла, дараалаа ап ок-
таар дугайылаа. Навоюла
айтырмын чөдүт шиктир-
дээриниң эгези база манайа
салынган. Революциянын
тиилдегизиниң шиктириниң
дегерида болган даштык-
нын дайынынан манайа
лаарыннн оргинары база эң
баштай манайа тургустунган.
Ашты ажиж эртериниң бо-
гаш сандараан ажал-агыны
катал тургузарыннн демгел-
ери база Смольныйга адыл-
ыгелзун. Төгүтө көстүр көр-
бөз ол революстук шимчыл-
кыны Ленинниң тургускан
болшевиктер партияны узур-
туу турган.

Смольный — Нева темин
солгай талакы эркин дургаар
220 метр баштап чоруткан
улут бажы. Ону 1808 чылда
суралыг архитектор Д. Кав-
рениниң тилкелзунга өзүгөр
турган. Ам бо төгүтүт ба-
жыла СЭКП Ленинград об-
кому болган В. И. Ленинниң
музейи турган. Мен ажаз эк-
курналдан улус-биле бир ка-
тал, ажилым азыл-биле ийи
катал кирер аас-кежиктиг
болуш.

— Тыва юмнар болган со-
дунар эжел бергендерге
улус-биле четтирдим. Тыва-
лаа куралдар кижилерге көчүт
ховар таваржыр-дыр мен, си-
лерниң келгендерге өөрүр
тур мен — деп, партиянын
Ленинград хорай комитет-
иниң ижи кылдынын сектор
эргелекчи Владимир Кар-
бий-олоович Чоуду холум
тууду, улус алам. Ол манайа
тур ажаллаан болган, муну
айтырларымга долу болган
тодогой харыларым берип,
Смольный-биле тавыштыр-
ган. Оон дыймыл, саргы чован-
гыр эвес болза, бир дугаар

кээп турар кижиге мою би-
жирин болган Смольный ду-
гайын чугаалаары көчүт бер-
ге болур ийик.

СЭКП Ленинград хоорому
Смольныйниң ийиги казында
турар. Оон кол коридорунуң
укуду В. И. Ленинниң ту-
расаалы бар, оон чоруткан
кыска коридорунуң ужула
өзүлге Владимир Ильич ма-
наз келгенниң баштайгы ху-
неринде, ажиж демисияның чи-
лде үзүлгөс чурттап турган.
Оон үнүп, бо мынчаар кы-
лашташ, үшкү хазта ажил-
даар өрзүлгөс баштыр тур-
ган. Баштыкчынын ол оруун
топтап, мында чүгү болдым
чоранын боттанган ажал-
кызыл-биле бадтыкп, улут ки-
жик шимчылдыгынын, ажа-
ж-чанында бээр демги хоор-
ком ажилдакчыны-биле чуга-
лажып тур бис. Коридор-биле
кылаштажып, үстүкү хазте
үчүр казынн текшистерин
базып, тутулар чөлөнгөш-
те, холуус-биле дээр, сүй-
багыла көрдүс. Сактыр-
га, Ильичиниң холуунуң ийи
эм-даа чылгы олчазан шыкш
болду.

— Владимир Ильич назы-
нынн чүтлө 124 хонук манайа,
Смольныйга чурттап база
ажылдап эртерген — деп,
Владимир Карбий-олоович
тайылдырлаан. — Ынчал-
жок ол кайгамчык улут бол-
ган хей төрөктиг база ор-
ганажы ажилды кылды.
124 хонук дургузала ол 110
статыларин, декреттер тале-
вилерин, резолюцияларын,
айтырларга харыларын
бизжон, 70 ажиж илеткер-
ин кылган, комжан болган
чүгө чугаалаан, ол чүүлөр
шүтүтүу стенограммалары,
протоколдары, солундары
арткан. 120 ажиж кагазлар-
ын, телеграммаларын болган
бикжириниң ийи-бээр чорут-
кан. Күрүениң 40 ажиж до-
кументаларын болган декрет-
терин, редакторларыга ки-
ришкен. Ленинниң ажилынн
ол үзүн 350 хей документ-
ларде демгелеттинген.

Смольный Владимир Ильич
ыл ол үзө Улус Комиссар-
ларынн Чоудуларин (Совнаркомун) 77 хуралын
даргалан эртерген, партия
Төп Комитетинин 28 хуралын
уауртуу эртерген. Бүгү-рос-
сийнн Төп Күсөкчи Комитет-
инин (ВЦИК-ын) болган
оон Президиумунуң 17 хура-
лыга киришкен. Ол бүтү-биле
чөргөштер Ленин Советери-
ниң ийиги баштайгы үшкү бу-
гү-россия сьездерин, тараач-
ын депутаттарын Бүгү-рос-
сий Ола сьездин болган
партиянын VII сьездин ба-
за бекеткеши. Ажилды де-
бияч стака, хары, Смоль-
ныйга ол дөрт ай дургузала

тургустунган ол. Ол стиль-
да салбас, улам сайыраар
журтук бис.

Смольныйниң ийиги ка-
зында Ленинниң тураска-
лыга Владимир Чоуду-биле
база катал келди. Турас-
кадаа, каш бажым чөдө
ажикти ажилды: «Кирнер,
мын ажалдаар өрзүм бо»,
Беткин өрзөс үш кийи
ажылдап ор. Бижик кагар ма-
шталар, телефоннар, ханала
— шафтар. Ындаа — бо-
дурун өрзүн: мын стоа, ол
кырыла — календар, сар-
зын кезер болган көктөр де-
ресектер, үш телефон, Хи-
мызында солтузашта — би-
жик кагар машина. Ханалар-
да — шафтар. Ол-ла, эске
онза түс чок Чангыс биче-
жек оны Нева хем талаачы-
ке кирген. Тыва кижини
мында ажалдап орарын Улут
Октябрьнн тилкелзунин,
Леняның манайа политка-
ны боттанган болган
Коммунист партияның ала-
сакш салымшынын ажи-
ж-чөдө болган, ажаз улам
бүзүр ор мен.

Владимир Карбий-олоович
Төрүнн Тывазынн дугайын,
оон тилкелзунин, кады өрө-
шөл база ажалдап чоразан өө-

рунн дугайын аажок соңуру-
га болду. Совет Тываынн
40 чыл ондаа Кызылга чо-
раза, улугула хурала олур-
ушкан. Тывадан Ленинградта
өргөн база чурттап турар
кижилер-биле сыйып хары-
лаалы. Мен ажаз турмада
Кызылдын палатогоса шик-
тидүчү, башкымы Серот Се-
дикович Салтак Смольныйга
келди. Оон тургустун келген
айтырмын Владимир Карбий-
олоович көрүп олурмада-ла,
шиктирел берген, сарымы
бодурун телефонунуң дугайы-
нын бижир берди: «Херэ-
ринн бүткөн-бүтпэниң кеж-
иктей менче дыймыл кир-
нер, оон башка сактым амы-
рала».

СЭКП Ленинград хоорко-
мунда партиянын 21 райкому
бактаал турар. Беш миллион
чурттакчылыг хорайга олч-
ды болду-лаа. Ол бүтү —
Октябрь революциянын да-
йыч штаны турган. В. И.
Ленинниң 124 хонук ажал-
даа болган чурттаан Смоль-
ныйдан билип, көрүп алган
чүтүмүн — баштыкчыны тө-
ртүтүгөн хукуду кижик бу-
рутуула чугаалаан. Кээр-
дир, мою бизжон чүтүмүн ол
Чоуду КАРА-КУСКЕ.

Тыва улустун салым-чолу
Владимир Ильич Ленинниң
ажылдакчылары-биле, оон
өөрөдүннн тилкелзунин-биле
дөрт колбашкан. «Делегей ка-
питализм болган 1905 чыл-
дагы орус шимчылдык Азия-
ны туолуңга чедир оттурган»
деп В. И. Ленинниң сөстери
1911 чылда Кадатка өскөзүн
революцияга хамаржыр. Ол
революциянын салдыр-биле
Цин империянын дөргө-
лөмдөн хосталыр дээр, моол,
тыва араатерны каттышкан
демисия эгелзун, 1912 чылда
манайа эжелекчилерни бот-
терынн дөвкөзүндө үн-
дур сыгырган. Цин империя-
ны буураан — моол улус тус-
кай догунар автономия
куртувун тургускан, а тыва-
лар Россияның составыга
1914 чылда каттышкан өргөлүг
болган. Ол болушкунуң
укур-дугазын төгү эртен
еринн доктор Ю. Л. Арничин
«Тыва улустун социализмче
төгүлүгү орун» деп ажилыга
тайылдырлаан. Ынчаардагы
араатерниң демисиянын чо-
рудагынын С. Токанниң «Хом-
ду дайны», С. Удалдиниң
«Улут салым», К. Кудажиниң
«Улут чок Улут-Хем» деп чо-
гааларын дөдөгөй билип
ол болур.

В. И. Ленинниң дугайында
болган номчан чогаалдарын-
да «Вики Ленин» (1931 ч.),
«Ленинниң намдары» (1938 ч.)
деп номчордан ажалда, бө-
лөк улустун «Ленинниң шыны»
деп тоолун секти-дыр мен.
Октябрьнн социалист Улут
революциянын тилкелзунин
соонда улустарынн улут баш-
тыкчыны, башкымы, револю-
циянын генералын дугайында
ындыг ажилыг тоолчан до-
мактар, ырлар, шүлүктөр, шү-
лүктөрдү ССР-нн бүгү
улустарынн чогаалдарына
калбас-биле нелтерзүн. Олар-
нын өрзүндө, кижизэлзере:

Хамжызындан хареп көргө,
Хем хазил Тыва чурту.
Көш-ла сөвүтү каттыштыр-
ган Марк Маркс, Ленин —

дээр сөстөрү улустун ырын
1920 чылдын чейинде «Че-
даа чуртук» кадарчыдан
тыва дил шимчылдык А. А.
Пальмбах дыймыл бижжы,
«Бистик ажил» деп өөрдө-
лөгө номунга парлан үндүргөн.
Ол дээрге бижикел тыва ли-
тература тилкелзунга үдөс чо-
гаалы-дыр. А бижикел ли-
тература Ленинниң теманы
Степан Сарыг-оол «Чырк
хун», Сергей Порбю «Өлүм
чок күш» деп шүлүктөр-биле
ажылган. Ам бо хүндөс ол
темага чогаал бижжизин шү-
лүкчү, тоомчу болган шик-
чи Тывада берик чок. Олар-
ның чогаалдарын Ленин бол-
ган Октябрь дугайында тус-
кай чынды ном кылдыр пер-
лөп үндүргөн.

В. И. Ленин бистик респу-
бликаның мыршай чогууна
чыл дургузунда шолуге
туртаан, амыг Шүбөсөс
чур Тыва-биле аргажыр
оруктан шолуш ырк эвес.
Россия империянын кыды-
кызыгарында суурнуң чоңу
«Шуштан ажаллаарга Саян

сыны бар, оон артында чө-
чок дикип, ынчаарда чуга-
лажып турмада, ол үдөс
орус-тыва салды харылзала-
ры көжүп эгелзун, орус
чурттакчылыг суурлар бар
апарган. Токанниң, Иркутски-
ниң, Казанның эртемденери
Тывага эртем экспедицияла-
рын организастап турган. Ол
үдөс дугайында тоолчан до-
мактар чоңа билингир.
Оларның бирээзи Тываынн
улустун чогаалчыны Кызыл-
Эрик Кудажиниң «Белек-кыс
эчки» («Феликс Кош») деп
шижинде Владимир Ильич
биле Феликс Яковлевич Ко-
нуң өрзүндө Тыва дугайында
чугааны 1907 чыл үзүндө
болган деп бадиткап турарын
бизжон сактып көрзүн.
Н. Строкоскиниң «Чыдаа
демир-түжүк (Ф. Я. Кош)» деп
өөрөдүннн үндөзүлзун, чо-
гаалы бодуруң шикзинге ол
диалогту кирген.

Улут-Хемниң эркинге Ленин-
биле ужурашкан ажиж Саян
ажыр бай сакдыкчыны ман-
сүрүп чоразы, баштыкчыны
көргөн өрөт дугайында шүлүк-
тер өске-деа чогаалчылар
бар. Олар колдуула-ла эртем
өзү-биле тодөрттүгөн бис-
римдеалыг таваржылар эвес
болбайн аан. Ынчал-даа,
пролетариаттын улут башты-
кчынын чырыктыгы өөр-
көзирин чогалаа куруп көр-
гүзүрине чүтүл тыва киж-
лерниң сөтөлине үргүлчү
ыл чорур өшлөс чүл болу
Бергенниң херечин бооп, ол
чогаалдар тыва литератарынн
төгүлзунге артыр чугаалык.

Владимир Ильич Ленинниң
намдарын, оон улуртулзун-
биле Октябрьнн социалист
Улут революциянын тилкел-
зин Тываынн чоң 1917 — 1921
чылдарда-ла дыймыл, орус
болшевиктерден, кызыл пар-
тияндардан Ленинниң идеялар-
ын шикээди ап эгелзун. Ле-
нинниң номчалыкын шимчыл-
оон шылгаронга ажил-херези-
ниң өлүм чок күштүнн үлөзүн
чон Владимир Ильичинн хүн-
дүктөп, Ленин башкы деп
ады берген.

«Шат шаа-биле турбас, че-
дылдак көгү-биле турбас» деп
үлөсө сөстө шыкш, сарыг
шакының «мырга-төргөс
уаурлангы болбас», камылды
амантың тыныга чедип
болбас дикир хуртук фи-
лософияндан эртер апта-
лаа, ас гөрдөкчилерге уаур
демисияп турган орус э-
вөрүтүн үлөсүнн ап, боо-
чөспөктүг дайыныгарга өйүр
харынын берип, политиктиг
дедыгышынын алган. Фео-
дал-теократтарны эрге-чегир-
гезин дүжүр, адыларын
бай хөргөнтөдөрнн дө-
лээр чорун уаурткар, чоңу
чырыктыгыг орукке бештаар
хувискаалы мангы тургузар
дээр улустун көдүргүлүнн
С. Токанниң «Артык сөзү»,
М. Погодиниң «Танды сынып-
ны эртертеринде», С. Порбю-
нуң «Кызыл тер», С. Сүрүн-
оолун «Өзөлзаш хом»,
Э. Дондотын «Эрги хон-
дөс» болган өске-деа чогаал-
дарда тодогой өтүр-төккөрлө
демчылтыр чуруп киргүскөн.

Тыва улустун аас-кежикчи

«Шат шаа-биле турбас, че-
дылдак көгү-биле турбас» деп
үлөсө сөстө шыкш, сарыг
шакының «мырга-төргөс
уаурлангы болбас», камылды
амантың тыныга чедип
болбас дикир хуртук фи-
лософияндан эртер апта-
лаа, ас гөрдөкчилерге уаур
демисияп турган орус э-
вөрүтүн үлөсүнн ап, боо-
чөспөктүг дайыныгарга өйүр
харынын берип, политиктиг
дедыгышынын алган. Фео-
дал-теократтарны эрге-чегир-
гезин дүжүр, адыларын
бай хөргөнтөдөрнн дө-
лээр чорун уаурткар, чоңу
чырыктыгыг орукке бештаар
хувискаалы мангы тургузар
дээр улустун көдүргүлүнн
С. Токанниң «Артык сөзү»,
М. Погодиниң «Танды сынып-
ны эртертеринде», С. Порбю-
нуң «Кызыл тер», С. Сүрүн-
оолун «Өзөлзаш хом»,
Э. Дондотын «Эрги хон-
дөс» болган өске-деа чогаал-
дарда тодогой өтүр-төккөрлө
демчылтыр чуруп киргүскөн.

Тыва улустун аас-кежикчи

орун ынды-ла белең, каалама
байдал дугайын РКП (Б) ТИ-
ның Пленумунга 1921 чылдын
март айда чугаалажы көргөн.
Ол хуралда В. И. Ленин дер-
галап эртерген. Оон прото-
колунда Уртайнн крайны та-
равым чоңунга дөткөмчөн
көргүзери чугула деп айткан.
Ол болза Кыдаттын Ян-Ши-
чаога, бешаткен камың ше-
рин, Чамзырц бээзи коман-
дылан моол эжелекчин отряд
болган Мелетин, Софронов,
Шынов олерга уаурткан ас
дээрбечилер Тывага кара ту-
раанда өмжилеп турган ка-
ды-дошун үе болган. Барынн
Моолдан генерал Бачи, по-
рукин Подползунин Тывага
манайа таваржырын оралдыш-
лаан.

Ындыг берге өйдө Ленин-
ниң дөрт айтышынын-биле
Кызыл Шеригниң кезектери,
орус кызыл партизаннар тыва
улуска чылгы холун сүгүп
келген. РСФСР-ниң Даштынн
херектер улус комиссары
Г. В. Чиринниң телеграм-
манын өзүгөр Тывага турган
коммунист Чугунов, Шал-
ский, Медведев болган эске-
лер-даа Уртайнн крайнын
орус тыва чоңунуң салым-
хуурун чөдүтү шиктирелеп,
Ленинниң национал политиканы
боттандырып турганар.

Экономика болган куль-
тура адырларына бистик
республиканың чөдөшкын-
ны Ленинниң национал поли-
тиканын тилкелзунин чейин-
налчак херечин болур. Кыс-
ка хууседа эртем-бигилги ка-
дарынн белекчизин, литерату-
ра, уран чүтүлдү кесчү че-
дешкиниң кижилеринн
сеткил-сакыын өөртүп турар.
Улактур, тууду, калбарган.
Умен-дөртөн чылдарда ээи
чыткан дээрларда коорай,
суурларынн оттары чейин-
ны келген. Ак-Доурактан
даг-туу, Хову-Аксыны ко-
балыткан, Көө-Хем биле Ка-
лаананың хоуму, Төдөгү,
Хангыл мангыт сүт болган
республиканың өске-деа кызыл-
мал байлыктары инжи-эилел-
дик экономиказынга уаур-
дузалыг эртерген болу бер-
ген. Орук, харылаа сайы-
раан. Чин дээр төсө, шары,
улактар ас орунуга, күчүлүг
КАМаз-тор, мылн «Икарс-
тар» болган самолёттар хүн
бүртүтү амыдыралың ажиж-
катынын турар апарган.

Ол бүтү — Совет Эвилелин-
ге каттышкан бистик чуртук
хей национал улустарынн
ажыл-дугаа дуулаалыкынн
ачындыда чедип алдыган.

Демократиздылга, ажиж,
чарык чорук, шүтүмчүл
болган бот-шүтүмчүл, демо-
кратиздыланың хынылап ту-
рар чорудугу болу чурта,
оон шикте бистик респу-
бликада ажил-херектеринн
байдал дээр ажилчы чоңорунн
тарымсалзын бедидип турар.

Ленинниң адм, оон өөрдө
бүтү дөдөгөйе мурнакы
кижилерниң түгү апарган.

Юрий ЮНДЭГЕШ,
Чогаалчы.

ЧОРГААРЛАНЫП ЧОРУУР МЕН

«УТКА 25 чыл» совхозка
эң баштай келгенден бээр
хей-ла үе эртек. Ынчан хыл
дээр чалыч кыс турган. Сов-
хозкага 37 чыл дургузала
хаван ажал-халда ажилдадым.
Муну чүтү-ажыл дептеринде
чүтүл ийи бижикле кылдындым:
хаван ажал-халда ажилдап
киргеш, пенсияже үнгөн.
Уруг-дарыным улакташ, өг-

ленип баштапым алган. Ирей,
кадай ийилзэ эртекте. Ынчал-
даа олар бисти өөртүп, бо-
ла алаал келерлер.

Чуртап эркен амыдыра-
лыкка таа чөргөшсө, чоңунга,
чуртума ажилыг чүчү кыл-
ган деп бо-ла айтырмын бээр
мен. Күрүениң дээр шакыны
— Ленин ордени мензэ
тылсыкны карамга чуртуту-

чүп келер. Аас-кежиктиг чур-
тап чор мен деп бодол мен
чакынганлар деп. Аас-кежи
дээр эртен ажилыкче, ке-
мээ бажының өөрүшүлүг
далагынын ажиж дээр дээр-
жөс бузурзун мен. Ажилым-
га бүрүн-биле бердимин, ажи-
гөм өстүрүп, чоңунга ба-
раан болуп чорума, мен
бөдүн ишини, 1966 чылдын

мартта пролетариаттын улут
баштыкчыны Владимир Ильич
Ленинниң ады биле алаан ор-
ден-биле шакынан. Кызыл
күш-ажыл когугу үнелелди
алыр деп чүсө малаа ол-
ду.

Чоңунуң хүндөкчилиге
бүргеткен, чоргаар чуртап
орар пенсционер мен. Дыш-
тылгаже үнө бээримге, совхоз

мени улаан. Оон ачы-дуузын
көрүп чор мен.

Бөгүн, В. И. Ленинниң тө-
ртүтүгөн хүнүндө, база катал
чугаалап келге: чоңунга, пер-
тияга улаа-биле четтирдим.

Екатерина ЖИРНОВА,
Ленин орденинн эдилекчин,
күш-ажылдык чоочуну.
Улут-Хемде Армы-Узут сүтүр-

Ленинден өөрөнүр, Ленин-биле сүмележир

УДУРТУКЧУНУҢ ЭҢ ЧУГУЛА ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

Социалист тургузушкунга
бистик баштайгы бажыны-
мысты Владимир Ильич Ленин
башкарып турган. Ол бөгүн
база бистин-биле кады: рево-
люстун Ленинниң бугу партия-
ны болган чуртун амыдыра-
лыга ала тургустунушкун
улам-на ханым-биле бадит-
кап турар.

(Совет улуска СЭКП ТИ-
ның КИМгаринынан).
Чоңунуң хүсө, болал тура-
рыш шын алыртылар болу-
ла, чүсө манайа улус мис-
таларын уауртуп шылаар,
массаларын чүсө өрөлдө-
эс, харылаа аларлаа өөр-
көр херек деп. В. И. Ленин
онзаал демгелзун. Ийа та-
ламыг мынч өөрөдөгизиниң ча-
чугула ханымдарынн бирээзи
болза партия, совет, ажил-
агай болган өске-деа удур-
туучуларынн кижилер-биле
боттарынын ужуражышкын-
ны, харылаалары болор
дел, ол айткан. Бодурун
салдар чедирер болган ху-
ралдарга чугаалаары — би-
стин политиканың кайгамчык
чугула укур-дузалыг — деп,
Владимир Ильич чугаалаан.

В. И. Ленин 1918 чылдын
март 12-ден 1922 чылдын но-
ябрь 20-ге чедир Ленин дур-
гула Москваның болган Мос-
ка чогуунуң ажилчы чоңунуң
мурунга 200 ажиж катал чү-
сө чугаалаан. Оон чугаалаары
илеткерлер, лекциялары
ажылчы чоңуну кайгамчык
бедик калдырушкуну болган
бүтү-инини сорук киришкенин
болдурун турган.

Мындай тодогой факт бар.
Смоленск районга 1918 чыл-
дын ноябрь 28-те болган митин-
гы В. И. Ленин чүсө чуга-
лаан. Оон чугаалаанын теманы
«

РСФСР-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

Апрель 20-де РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин хуралы болгон, анда СЭПК-тин февраль (1988 ч.) Плениумунун шийтпирлерин боттадырышынын талашы-калы совет болгон ажал-агыгь органдарынын сорулгаларын чу-гааладык берген.

СЭПК-тин февраль Пле-ниуму — бистин партиястын болгон куртувустун амыдыра-лынга улуз болушкун болгон дээрлиг илеткеге болгон са-налдарга онзаал демдегелген. Плениумун документтеринде эде тургустуушкунуу аа-уу-тадаалык ханн аналдык берген, оон идеология дин-дирлагыштын үлөзүн айт-тырылган бугу талашы-калы уушкунуу, партиянын XIX Бүтү-аялал конференциянын белекелдиз калбаа про-грамманын айткан. СЭПК-тин апрель (1988 ч.) Пле-ниумунун сөөлүндө эрткин чы-дар дургуузда ийитиле амы-

РСФСР-нин экономикактиг болгон социал хижжудея-нын куртуе планын кууш-тедизин болгон 1988 чылдын I кварталында РСФСР-нин куртуе боджеедин түнөш-леринин дугайында айттырыгы ол хуралга база чугаалашкан.

РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин хуралынын ажи-лынга автономият республи-каларын Министрлер Чөвү-лелинин, райкуукомнар-нын, облкуукомнарнын дар-галары, ВЦСПС-тин, РСФСР-нин Дээди Советин Прези-диунун, дика хой эилет министрстволарынын болгон ведомстволарынын харыса-галыг ажалдакчылары ки-ришкен.

Хуралга СЭПК-тин По-литбюро кежигүү, РСФСР-нин Министрлер Чөвүлели-нин Даргазы В. И. Воронков түвө чугаалаа.

(СЭТА).

РОССИЯ: дүргедээшкин угланыышкыны-биле

(Төнүзү. Эгези 1-ги арында).

талга байдалдарын үш мил-лион кире өг-бүлөлөр экин-ди алган.

Ол чууга сорулган шийт-пирлээрин шийткитп турар четпестерин сайгарып көөрүң-че депутаттар хой кичээгейин салган. Ажил-херетик байда-лын экинжидер аргалар эвээш эвээш. Бажың тудар үлөтүр улам ынай хөгжүлдени негел турар, туугунуң шынарын эки-жидер, планнашкынын, ту-дуп турар объектилерин ма-териалтехникти хандырылга системезин сайгарыгыйды-ры негеттинни турар. Чурттал-га бажыңарынын туугунуң хемчээлин өстүрүр дээш немелде куралыырларын ди-леп тыйарыңа эргежок чууга кызымаккай чорукту министр-стволарын болгон ведом-стволарын көргүсөйли тура-рин, чуртталга бажыңарын тударыңа будурулга туугуңа үндүрүн капитал салышкы-нарын он хуудан эвээш эвээш үндүрүрүңе оларга бер-ген эргелерин кошкан ажилга турарын онзаал демдегелген.

Амгы уеде оожум темпир-биге хөгжүл турар ажил-агыгь арга-биле туугунуң хемчээлдерин калбарыңын эргежок чуугулазын депутаттар айтканын. Чуртталга шийт-пирлеринин туугунуң комплек-сиз эвээш эргижирзэн төлөв-лелдер-биле, чуртталга бажы-нарын дек дески эвээш, чедир кылдырмаан чуулдериг база декистерин чедир чаагай-жыт-лай тууар хорай туугунуң практиказын эскерип уур-луг. Көдээ суурларын чартып тургузар талашы-биле хой чуулдерин килыр уурлуг. Чер-чер Советтеринин куус-комнар, будурулгелер бол-гон организациалар ууртук-чулар чуртталга бажыңарын хуваарда социал чөптү чорук-ту принциптин шыгынызы биле сагыыр, калбак ажил-чарлыг чорукту, хой-иникин болгон

куш-ажылы коллективтеринин чуртталга бажыңарынын айт-тырыларын шийтпирлер турар уеде киржигелсин хандыкыр уурлуг деп, савал берген он-заал демдегелзир.

Түңкө сөстү РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин Дар-газын оракакчызы О. И. Ло-бов чугаалаа.

СЭПК-тин XXVII съездизи-нин шийтпирлеринге дүшүрү 2000 чылга чедир өг-бүлө бу-рузун амгы квартира-биле азы хууда бажың-биле хандыкыр талашы-биле РСФСР-нин совет болгон ажил-агыгь органдар-нын ажилынын дугайында РСФСР-нин Дээди Советинин доктвалын чагыс үн биле хуулз алган.

РСФСР-нин улус ажил-агыгь эргелер бажыңарын сайзырагыйдырын дуга-йында илеткеди РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин Дар-газынын бирги оракакчызы Ф. А. Табеев кылган.

СЭПК-тин XXVII съездизи-нин болгон партия ТК-нын оон сооңагы Плениумарынын төлөвлөзүн социал экономик-тиг хөгжүлдени дүргедедир-ниг угланыышкыны эргелер бажыңарынын чагыс аай бурун, дээштик, тавыштын-чал системезин тургузарын негел турар деп, оратор чу-гаалаа. Ындыг система эргел-лер бажыңарынын албан өзү-ү-биле айтп дужаар арга-ларындын экономиктиг хер-герлерин шийтпир, эргелер бажыңарынын калбаа биле демократылар, Кургуе буду-рулгезинин (катыжышкыны-ни) дугайында СССР Хоой-лузун дээштик ажилгаарын кичи факторун бугу талашы илеткелжиде арганы бээр.

СЭПК-тин февраль (1988 ч.) Плениумунга М. С. Гор-бачев: «Бис хуулз алдыңын шийтпирлерин амыдыралык боттадырыш дээш демисел-ди шийтпирлер өг-чаадында кирген бис, эде тургустууш-кун улуг делгемнерже үнгөн,

ажыл-агыгь чав аргаларын-да бар куртуларын улуг долуг ажилгаар арганы бээр. Эргелер бажыңарынын кол системезин ажилда кылп тура кол кезеткич — будурул-гын шынар талашы-биле эскер-илгезикти онзагай кичээ-гейин угулдандар. Күш-ажылы коллективтеринин чо-гаадыкч идепкени кедрер-инге байдалдар тургустунар, а ол дээрге чууге экономик-тиг эвээш, а эң чууга поли-тиктиг болгон социал сорулга болгай.

Ароулетпур комплекзинин будурулгелерин болгон ор-ганизациаларын эргелер бажы-нарын улуг эскерилшкы-нер база болур. Кооперация ажилгаар сорулга-биле бугу ичкел — продукция будурун, ажилда кылпир, сайгары, технологоттү база эртем хандырылгы дээш — яны-бүрү хериктиг ароулет-пур катыжышкыны тур-густунар апар.

Оон аңай оратор эргелер бажыңарынын экономиктиг чав аргаларынын байдал-дында будурулгелерин бол-гон организациаларын эргелер бажыңарынын бугу деңгелдерин РСФСР-нин Ми-нистрлер Чөвүлелинде көдээ болгон суур Советинин куус-комнага чедир, министрстводан будурулгеге чедир хаара туткан.

Эргелер бажыңарынын кол системезинин төлөвлөзүн ажилда кылпирда ажил-агыгь чорудулганын чав байдал-дарында ажилда республи-када бар аларган дуржулга-нын кичээгейге алган. Тала-ашкынын чанды чуулде-ри ам-аа доктор кыдып тур-дар-аа болза, долуг бот-оруга-чарыга болгон бот-ажылынышкыны шийкелге ам безин ажилдагылыс түн-дөлөргө эки салдарын че-дирп турар. Эргелер бажы-нарын төлөвлөткитип тур-рары эде тургустуушкуну

нын Горный область Совети-ниң түткөсүнүк даргазы А. А. Соколов, Челябинск об-ласты Чесна районда ибрас-ный герой колхозтун кол экономизи А. Н. Симеа, РСФСР-нин автомобиль тра-нспортунун министри Ю. С. Су-хих, Марий АССР-нин Мини-стрлер Чөвүлелин Даргазы А. А. Васильев, СЭПК-нин Оренбург обкомунун ийгиг секретары В. Д. Лозовой олар санал берген.

Оон сооңа Россия Федера-циянын Дээди Совети РСФСР-нин улус ажил-агыгь эргелер бажыңарын сайзы-рагыйдыр дугайында док-таалды хуулз алган.

Кургуе амыдыралынын чууга айттырыларын улустук чуугаламын көөрүңү дуга-йында РСФСР-нин Хоойлузун төлөвлөзүн дугайында илеткеди Россия Федерация-нын Дээди Советинин Хоой-лу-дуром саналдар комис-сиянын даргазы депутат В. К. Фотеев кылган.

Хоойлу-дуром саналдар комиссиянын өмүздөзүн кургуе амыдыралынын чууга айттырыларын улустук чуугаламын көөрүңү дуга-йында Хоойлузун чагыс үн биле хуулз алган.

Оон сооңа РСФСР-нин Дээди Советинин Прези-диумунун Секретары С. И. Чистоплясов Дээди Советтин чарлыктарын бадылар дуга-йында илеткеди кылган.

Чарлыктарын сессия бады-лаан болгон чогуур хоойлу-ларын база доктваларын ху-лз алган.

Оон биле сессия бодунуң ажилын дооскен.

(СЭТА).

ЭКОНОМИКТИГ СЕМИНАР-ХУРАЛ

Бот-оруга-чарыгынын бол-гон бот-ажылынышкынын байдалында бо чылдык бирги яварталында канчаар ажил-даанын «Тыва автобас» бу-дурлуге катыжышкынында будурулгелеринин ууртукчу-лар, специалистери түнөш чуугалашкан. Экономиктиг се-минар-хурал Кызылдын № 3 автобустуугезинге болуп эр-кен. Ук чөвүлө хуралга кат-тыжышкынын будурулге-леринин ууртукчулар, партия организациаларынын се-кретары, профсоюз кол-митеттеринин база күш-ажы-чы коллективтер чөвүлде-ринин даргалары киржи, эко-номиктиг реформанын оруу-баде канчаар ажилда тура-

рынын дугайында савал-она-дык сөзүшкөн.

«Тыва автобас» будурулге катыжышкынын чыгыне директор А. В. Руздинский ажил-агыгь бажыңарын чав бадалдарында кат-тыжышкынын будурулге-лери бо чылдык бирги квар-талында канчаар ажилдаанын дугайында чыгылаңага таныштырган. Минусинск АТБ-инде чөвүлөчүлөр брига-дир, күш-ажылы коллектив чөвүлелинин даргазы С. А. Вишневский, № 3 АТБ-инч начальни А. М. Самойленко, № 2 АТБ-де колония чөвүлде-ринин Е. А. Кузнецов болгон өкөлөр-аа бот-оруга-ча-рыгыны, канчаар шийгездип

турарынын дугайында чуга-лаа.

СЭПК обкомунун ийгиг се-кретары Г. Н. Долгополов семинар-хуралдын ажилына киржи, транспортчуларын ажилда чөвүлөчүлөр бол-гон четпестерин дугайында чуугалаа, республиканын ав-тобустуугезинин мур-чулаа туруп турар шийт-пир-лери, каттыжышкынын угла-ныышкынын СЭПК обкомунуң улутпур-транспорт кылды-нын эргелерин В. С. Се-менов семинар-хуралдын ажи-лыга олурушкан.

Бистик корр.

Шык базырышкыны

ШЫЛГАЛДАНЫ БИРГИ ЧАДАЗЫ

Таражылар чаксы шык ба-зырылгыш техника белек-ленин шенелдиз кылдыр кө-рүп турар. Ук ажил бо чылы агар-бойдустук ширин болуп турары-биле арай савдан. Амгы уеде Барын, Хемчик, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Таңды, Кызыл База Каа-

хому ажилдарын шы-нарлыг болгон чогуур үе-зинде чорудары—кол сорул-галарын бирээш, Ынчанга-ш шык базырылгыш дээрге оларга шылгалданын бирги ча-дазы болур.

Николай ВАНЬКОВ.

АДАКТАЛЫ БЕРГЕН

Бик.Хемчик хову-шөлдеринге бо чылы чак эрте дүшкөн. Ынчанга-ш шык базырышкыны адакталып турар. Бо арготехниктиг ажилды «Саян» биле «Кы-зыл тараачын» советтарынч механиз-торлары дооскан. Нитизм-биле районда

2000 ажыг гектарың шыгын базырган. Уреэини чажары-биле белекел ажилы районда үргүлчүлөп турар. Техниканы чаксы тарылга эки белекелзиз баштайгы хүнерде-ле билдине берген.

Чечек КЕНДЕН.

Арага ишпес чорук—амыдыралдың негелдизи

ӨСКЕЛЕРГЕ ӨӨРЕДИГ БОЛЗУН

Арагалаар чоруктар-биле демиселди күшдөлдирген тур-буге, ээиртир суксунарны боттары килыр чоруктар ам-даа илеретинин турар, илдыг килжирерин илтиш ажилдак-чылары, хой-ини илереди турар. Хажыдышкынынын тодаралды көерге, чакдык кил-жилер самогону, браганы ону «хергелээр» улустарга са-дып салып, боттарынч ажил-агыгь-кочкаа килпир алыр со-рулга-биле белекелен турар. Оон чижээ республиканын хоорай, суурларында көрү болур. Ээиртир суксунарны боттары килыр чоруктарын бодуурабас сорулгалыг хемче-лерин, дайыбыр ажилын ад-министративтиг органдар хой-иникин киржигези, дуузын-дык чоруду турар. Ынчалза-жок самогон, брага кылды чамдык килжилер уламчылды-шкан. Ээиртир суксунарны хуузууда орулга килпир алыр сорулга-биле кылпур чоруктар чорукту айландыг, ол үүгедиг дээш харысаалга бо-за улуг. Чуугалап турарым бо

айтырыгга хамаарыштыр мын-дыг чечкини канча килпир көрөй. Кызыл районунч Каа-Хем суурда чуртталга турар В. Пятайкина дээр бодуун бажыңыга брага белекелен, ону садып салып тургаш, туттурган. Пятайкинанын са-дып алымын «хараа эвээш» килжилер турган. Ээиртир сук-суунуң ээинин кышты-даа аалары оларга дөмөй-ле, а оларга кол-лаа чүвө — само-гонуң «төмөз». Бир дигр самогону олар «20 рубльга садып илтир турганар. Хажы-дышкыны кылпур турган бо хергезең килжи ол үүгедигле-ри дээш судаткан. Назы чөт-төз уруларын база буруун чингидип турар өске-даа чам-дык байдалдарын өөренип көр-гөш, Пятайкинаны Кызыл ра-йонунуң улус суду үш чартык чылда шенелдиз хосталгазын казып, ийн чылда хыналда хуусаага шийткен.

Ээиртир суксунарны бот-тары кылпур турар килжилерге дараазында чуулду сагынды-рып каары черле артык эвээш.

Ээиртир суксунарны бот-тары кылпур турар килжилерге дараазында чуулду сагынды-рып каары черле артык эвээш.

Леонид ЛИХАТИН.

Тускай комедатура ил-спектору.

Айтырыңар, харыылап берээли ДҮРҮМДЕ КӨРДҮНМЭЭН

Редакциянын почтазында чагааларынч темазы хой-агы. Оларынч аразында пенсия, пособие хандырылга-зынга хамаарышкан айттырылар салып, солун дам-чыштыр анаа харылап бээрин илтип биээш чагаалар база бар. Оларынч чамдыктарын айттырыларынч харылап бээрин Тыва АССР-нин Социал хандырыл-га министрствозунуң улуг инспектору С. П. Арачаа-дан даяан бис.

«Солун дамчыштыр дараа-зында чуулду билп алкысан турар мен. Самагалдайын машина-трактор станциязынч трактористен, комбайнерлеп турган мен, оон сооңа ол бу-дурлуге чери септелге-техник-тиг станция апарган, ам сеп-телге-техниктиг будурулге деп алап турар — анаа шугу үжөн дөрт чыл иштинде сле-сарып ажилда келдим. Оон сооңа, инженер-технологтар ажилдап турмада, ол албан-даразында харыны берип болур. Машина-трактор стан-цияны, 34 чыл слесарылап

келген үемнин хой жезин тракторларынч одалга систе-мазынч аппараттарынч хынаар чекке ажалдап кел-дим. Ол чекти кадыкка хора-дыг деп санап турар-болгай. Ындыг болгонда, пенсияже бир чыл эрте үлү болур мен бээр».

Тыва АССР-нин алдарлыг механизатору Оюн Домакла-нов Күнчүг мындай айт-тыры салып турар-дыр. Анаа дараазында харыны берип болур. Машина-трактор стан-цияны, көдээ ажил-агыгь

СТАЖЫ САНАТТЫНАР

Ам дараазында талашы ап көрөзирер. Каа-Хем районда Иланька суурда чуртталга турар Борис Домауловунч Дон-дук-оол мындай айттыры салып турар. Б. Д. Домау-лов—1973 чылда бээр күш-ажылы бирги бөдүрүн ин-валид. Иланька апарда-даа, кадык-байдалынын хире-шаа-былде ол ажилдап турган. 1986 чылдаа эгелээш кадымын байдалы-биле ажилдавайн турар.

«1986 чылдаа бир шуут олуруштун, азыг-човузынын уружу-биле ийн буадам чар-ылдым. Ынчангаш өг-бүлө-висте үш инвалид бар бис.

Венесуэланың «Национал солунуңуң бижип турары-биле алгыра, наркотиктерин чажы-рып садыр кеземче ке-мтеректеринде ажа берген. Ол ам политиктиг бизнес бо-луп турар, мында Төп разведка эргелеп, АКШ-тың өске-даа тускай албан черлери, а ол ышкыш улуг банкылар ээлери киржип турар.

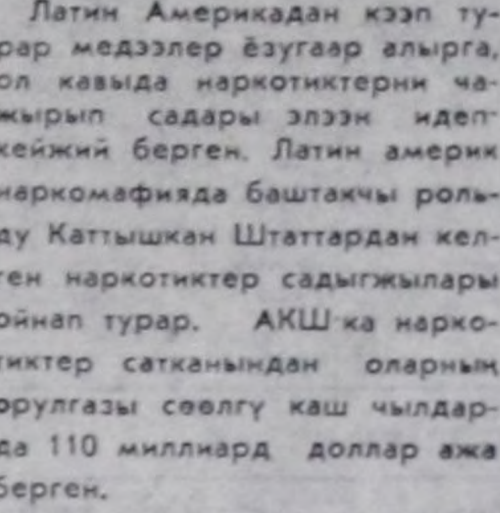
Латин Америкада мафияның кол турар чери Боливия бо-

луга Колумбия болур. Ол чурт-гарынч эрге-чагыргалары на-ркотик-биле эптеп чок де-миселден чорудуп турар. Сан-ктин талашы-биле чедикши-улуг-даа бол, ол чурттарда чок өлүмүңү агымы чууге эвээшээр эвээш, харын көвү-дей берген.

ЧУРУКТА: кокиниң колумбий плантациязы.

СЭТА-нын фототрипка-зы.

Латин Америкада мафияның кол турар чери Боливия бо-

Латин Америкада мафияның кол турар чери Боливия бо-

МЕДЕГЛЕЛ

НИКОСИЯ, (СЭТА). Бир эвээш АКШ Иранга удуу чав агрес-си хөдөлгизинерин килыр болза, оон чурту ону хары-чокка артырып шыдаас деп, Иранынч шери албанынч төлөөлөкчизи анаа медегелзэн. Вашингтоннуң талашында Теге-ранга удуу хой: сангыг кы-жанышкынынын бодурун Персид мугулдурган миная тавырышкан АКШ-тын шери-далай куштеринин кораблынын дугайын чуугалап тура, «ол чорук АКШ-тын агрессин шери-глериңиз мугулдурда тура-рынын алачангаар түңкел болур. АКШ-тын мында туруп турары ол декисээрде ажил чок чорукту үрөп болур кол факторларынч бирээш дик-деп, ол чуугалаан. Иранынч Персид мугулдурган сутпа-рынга миная салып турарын ол шын эвээш деп көргөн.

НИКОСИЯ, (СЭТА). Бир эвээш АКШ Иранга удуу чав агрес-си хөдөлгизинерин килыр болза, оон чурту ону хары-чокка артырып шыдаас деп, Иранынч шери албанынч төлөөлөкчизи анаа медегелзэн. Вашингтоннуң талашында Теге-ранга удуу хой: сангыг кы-жанышкынынын бодурун Персид мугулдурган миная тавырышкан АКШ-тын шери-далай куштеринин кораблынын дугайын чуугалап тура, «ол чорук АКШ-тын агрессин шери-глериңиз мугулдурда тура-рынын алачангаар түңкел болур. АКШ-тын мында туруп турары ол декисээрде ажил чок чорукту үрөп болур кол факторларынч бирээш дик-деп, ол чуугалаан. Иранынч Персид мугулдурган сутпа-рынга миная салып турарын ол шын эвээш деп көргөн.

ЧУГААЛАЖЫШКЫН ДООЗУЛГАН

МАНАГА. СЭТА-нын кор-респонденти А. Кургузотук дамчыткан болза: Аткала-жышкынын шуут соккадыры-нын айттырылганын талашы-биле Никарагуа чөвүлде болгон боо-чепсектиг контро-волюционизм ууртулганынч аразында дорт чуугалажыш-кынынын баштайгы элчээ доозулган. Чуугалажыш-кынынын апрель 28—30-де Манагуага уламчыларын ийн тала дугурушкан.

Никарагуаның президентизи Даниэль Ортеганың медегел-ден турары биле алгыра, контра-стын буруу-биле чуугала-жышкынынага тодаргай түн-дөлөрдө чедип алдыныа. Ол дугайын ол Манагуага болгон хой муң кижилер минитиге

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч болгон фирмаларынч хой мил-лиард долларын чидирп ту-рарын, америк ажилчы чоңуң чүс-чүс муң ажилдар черле-рин оокунуп турарын ол көргүс-кен. Каттышкан Шаттар чоңуң улуг когаралдарга таварып

гаш хоругдалдарын чору-дуп турганы алызында бар-лып Каттышкан Шаттарга че-диче чок болганын «Пилз-дейли уорлд» солуга парла-тыган чуулдуге ол элзэс-то-даргай чижектер-биле көргүс-кен. Америк компанияларынч

